

פתח דבר

ספר זה מבוסס על שיעורים בקורס "סוגיות נבחרות במקרא לאור הגאוגרפיה, הארכאולוגיה והראליה" שאני מלמד ב"מכללת שאנן" בצפון בתכנית ללימודי M.Ed. במקרא. קיבלתי על עצמי להכין קורס זה בדחילו ורחימו, שכן כל חיי המקצועיים באקדמיה התרכזו בהוראה ובמחקר בתחום של מדעי כדור הארץ. הכנת קורס בינתחומי זה חייבה אותי לחזור ללימודי המקרא. חלק מבין הנושאים שהוצגו בקורס שייכים לתחום של מקרא-ארכאולוגיה, בתחום שבו אני ככלי המעביר חומר בעיקר והנופך שלי זעיר. לעומת זאת, בתחום של מקרא-מדעי כדור הארץ הנופך שלי רב יותר ואף עסקתי במספר סוגיות שנראו לי סתומות. באשר להן כמובן למדתי רבות מכותבים שעסקו בחלק מהנושאים, אך הוספתי מהגיגי שלי והם המובאים בספר. הספר בנוי כך שכל פרק הוא יחידה עצמית המבוססת על נושא שהוריתי כשיעור. מבנה זה מאפשר לקורא לעיין רק בפרקים שהם בעלי עניין בעבורו ולא מחייב לעקוב בשיטתיות וברצף אחר כל הפרקים.

הספר נכתב בראש ובראשונה בזכות התגובות, ההערות והתוספות של תלמידיי בארבעת המחזורים הראשונים בתכנית ללימודי M.Ed. במקרא. הם, במילה טובה ומעודדת, חיזקוני שיש בתרומתו של ספר זה בבחינת הוספת פן החסר בהוראת המקרא ובלמודו.

עם השנים מתמקד הדיון הרחב בשאלת דת-מדע בעיקר בסוגיה אחת והיא הבנת המפץ הגדול. נושא חשוב זה של "מעשה מרכבה" לא מופיע כלל בספר שלפניכם ואין אני מלמדו במסגרת הקורס. "הַנְּסִמְתָּ לָהּ אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלְתָּ לָנוּ וְלְכַנְיָנוּ עַד עוֹלָם לְעֲשׂוֹת אֵת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת" (דברים כט, כח):

ר' אלעזר בשם בן סירא אמר: בגדול ממך אל תדרוש, בחזק ממך אל תחקור, במופלא ממך אל תדע במה שהורשית התבונן, אין לך עסק בנסתרות" (בראשית רבה ה, ב). "אין דורשין בעריות בשלשה, ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו, מנא הני מילי? דתנו רבנן: 'כי שאל נא לימים ראשונים', יחיד שואל ואין שניים שואלין. יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם? תלמוד לומר 'למן היום אשר ברא אלוקים אדם על הארץ'... (חגיגה יא, ב).

ולמי שמתעניין לקרוא וללמוד והוא בחזקת "היחיד השואל" אני ממליץ על שני ספריו של פרופסור נתן אביעזר: 1. "בראשית ברא – בריאת העולם על-פי המדע והתורה"; 2. "אמונה בעידן המדע".

תודה לפרופסור יחיאל פריש, נשיא המכללה האקדמית הדתית לחינוך – שאנן, שביקש חזר וביקש ואף "לחץ" שאתן קורס זה. תודה גם לפרופסור ישעיהו מאורי ולפרופסור טליה הורוביץ על העידוד והחיזוק, וכמובן לכל תלמידיי במכללה, שמהם השכלתי יותר

מכולם, הן למשמע שאלותיהם והן לצפייה בעבודותיהם. תודה לבני משפחתי ובראשם בתי, ד"ר יעל קליין, שהיו הראשונים לשמוע כל רעיון חדש ועזרו בביקורת ובהכנת מצגות לקורס.

חלק מפרקי הספר ראו אור כפרסום דומה בכתבי-עת בעלי שיפוט מדעי, ותודתי לכל השופטים האנונימיים על הערות המועילות. המאמר העוסק בנחלת זבולון נכתב בשיתוף עם ידידי, אברהם פרנק, ותודתי לו.

מקורות

אביעזר, נ' (1993). **בראשית ברא: בריאת העולם על-פי התורה והמדע**. רמת-גן: חדקל.

אביעזר, נ' (2004). **אמונה בעידן המדע**. פתח תקוה: המחבר.